

Joseph Jules Francois Félix Babinski (17. 11. 1857–29. 10. 1932)

MUDr. Monika Chudáčková

Neurologická klinika LF UP a FN Olomouc

Joseph Babinski se narodil polským rodičům Aleksandrovi a Henrytě roku 1857 v Paříži, kam odjeli krátce po svatbě po polské revoluci v roce 1848. O dva roky dříve, v roce 1855, se narodil jeho starší bratr Henri, se kterým společně navštěvovali polskou základní školu a posléze od roku 1870 Descartovo lyceum, kde Joseph v roce 1875 odmaturoval. V listopadu téhož roku nastoupil na Lékařskou fakultu pařížské univerzity, kterou úspěšně v červenci 1879 ukončil a zahájil rezidenturu. Předmětem jeho zájmu v prvních letech byla hlavně patologická anatomie a histologie a jako rezident působil zprvu na stážích v několika pařížských nemocnicích. V roce 1881 si zvolil rok dobrovolné vojenské služby, nejspíše proto, aby se vyhnul ve Francii tehdy povinné tříleté vojně, což bylo studentům medicíny umožněno.

Po absolvování vojenské služby již mohl nerušeně pokračovat v rezidentuře pod vedením Victora Cornila, Alfreda Vulpiana a Julese Bucquoye. Již v letech 1884–1885 publikoval první práce pod vedením Cornila týkající se erysipelu, flegmóny a planých neštovic a stal se členem Sociétés Anatomique de Paris, v březnu 1885 poté pod vedením Vulpiana publikoval práci týkající se roztroušené sklerózy „Étude anatomique at clinique sur la sclérose en plaques“. Publikoval také kazuistiky, které přednášel nejen na Sociétés anatomique, ale i Sociétés de biologie, jejímž členem se stal v roce 1887 a později i na setkání Sociétés de neurologie, jejímž zakládajícím členem se stal v roce 1899, a později 1907 jejímž prezidentem.

Zlom v jeho kariéře nastal v říjnu 1885, kdy nastoupil do pařížské nemocnice Hôpital de la Salpêtrière na post „chef de clinique“ pod

vedením prof. Jean-Martina Charcota, na kterém setrval po dobu dvou let, kdy se jeho nástupcem stal Gilles de la Tourette. Pro zajímavost zde během této doby absolvoval čtyřměsíční stáž pod Charcotem i Sigmund Freud, se kterým si ale Babinski dle dostupných zdrojů moc nerozuměl ani lidsky, ani profesně. Joseph se stal velmi rychle Charcotovým oblíbencem a účastnil se pravidelných úterních recepcí s mnoha kolegy v jeho domě. Plynule tak přešel od patologické anatomie a histologie ke klinice a přenechal další práci s mikroskopem svým kolegům, hlavně Jeanu Nageotteovi, se kterým spolupracoval na cytologickém vyšetření mozkomíšního moku, a taktéž i v roce 1886 na histologickém popisu určitých struktur příčně pruhované svaloviny. Ty nazval neurosvalové svazky, nyní známé jako neurosvalová vřeténka. Ta již však byla dříve popsána Golgim, jak později Babinski zjistil. Zajímal se stejně jako jeho mentor Charcot o patogenezi hysterie, jako první sestavil vcelku přijatelná diferenciálně diagnostická kritéria odlišení hysterie od organického onemocnění a vytvořil tak termín pithiatismus, volně přeloženo „léčitelný sugescí a přesvědčením“. Publikoval také asi 20 prací o neurologické manifestaci syfilis, viz syndrom Babinski-Vaquez.

V roce 1894 se stal vedoucím lékařem nemocnice Porte d'Aubervilliers, kde setrval jeden rok, a posléze nastoupil jako vedoucí lékař Oddělení interní medicíny do nemocnice de la Pitié a na této pozici setrval 27 let až do svého odchodu do důchodu v roce 1922. Roku 1896 na setkání Sociétés de biologie Babinski přednesl krátkou přednášku o svém pozorování „phénomén orteils“ – extenze palce a abdukce ostatních prstů (příznak vějíře), který dal do souvislosti

Joseph Jules Francois Félix Babinski

s poškozením kortikospinálních drah. Tento reflex již před ním zaznamenal Dr. Ernst Julius Remak, ale až Babinski jej spojil s lézí pyramidové. Extenzi palce Babinski vyzoroval také u kojenců a spojil jej s nedokončeným vývojem pyramidové dráhy. Tento fenomén je pro zajímavost viditelný na malbách známých umělců (např. Raffael, Leonardo da Vinci, Peter Paul Rubens), což také Babinski zaznamenal. Mezi lety 1895 a 1912 zkoumal šlachově-okosticové reflexy u periferních nervových lézí a u tabes dorsalis.

Po práci v nemocnici docházel do soukromé praxe přímo ve svém sedmipokojovém bytě blízko centra Paříže. Konzultace nebyly zrovna levné, dle dostupných informací dosahovaly poplatky výše až 500 franků. Mezi jeho známé pacienty patřil například španělský král Alfonso XIII, maršál Philippe Pétain, též léčil i Marcela Prousta. V soukromé praxi pokračoval i po svém odchodu do

KORESPONDENČNÍ ADRESA AUTORA:

MUDr. Monika Chudáčková, monika.chudackova@fnol.cz

Neurologická klinika LF UP a FN Olomouc, I. P. Pavlova 6, 775 20 Olomouc

Cit. zkr: Neurol. praxi 2018; 19(5): 390–391

důchodu až do roku 1929. Mezi jeho rezidenty patřil např. v letech 1897–1899 Charles Gilbert Chaddock, v letech 1909–1910 Alexander Barré, Jules Boisseau či portugalský lékař Egas Moniz.

Nelze nezmínit také Babinského vliv na rozvoj francouzské neurochirurgie, která byla tehdy opravdu v plenkách. Babinski váhal až do roku 1911 s odesláním prvního pacienta s tumorem míchy ke známému francouzskému obecnému chirurgovi Paulu Lecénovi (vzhledem k dosavadním výsledkům neurochirurgických operací). U tumorů mozku byla situace ještě daleko složitější, nicméně Babinski navrhl provádění dekompresní kraniektomie v oblasti temporálního laloku nedominantní hemisféry u pacientů s neoperabilními tumory. Dlouho však hledal chirurga, který by se zabýval striktně jen chirurgií centrálního nervového systému, až jej našel v Thierrym de Martelovi, obecném chirurgovi, a také ve svém rezidentovi Clovisi Vincentovi, kteří vytvořili opravdu pozoruhodné duo a navzájem se od sebe učili. Taktéž se zajímal o chirurgickou léčbu periferního nervového systému, doporučil např. přetětí n. accessorius v terapii torticollis.

Je veřejně známo, že Babinski nerad vyšetřoval pacienty trpící Parkinsonovou chorobou, protože ji měl jeho otec a také se sám obával propuknutí této nemoci, což se později opravdu stalo. Babinski zemřel v roce 1932 na komplikace spojené s touto nemocí. Pochován je na polském hřbitově Des Champeaux.

Patřil mezi milovníky opery, velmi rád četl beletrii, mezi jeho oblíbené autory patřil Victor

Hugo či Anatole France. Pod pseudonymem Olaf napsal společně s Pierrem Palau také divadelní hru Les détraqués, odehrávající se v soukromé dívčí internátní škole.

O jeho osobním životě moc zmínek nenajdeme, nikdy se neoženil, a dle některých zdrojů adoptoval tři dcery svého zesnulého blízkého přítele, dle jiných pramenů se jednalo o jeho ne-manželské děti. Jeho bratr Henri se po ukončení studií v zahraničí nastěhoval k Josephu a věnoval se svému koníčku – gastronomii. Celkem brzy se stal známým kuchařem a vydal velmi uznávanou, obsáhlou knihu receptů La gastronomie pratique pod pseudonymem Ali-Bab.

Babinski se nikdy nestal profesorem, po dvou neúspěšných kandidaturách v roce 1892 se o to již nikdy nepokusil, snad pro svou stydlivost a introvertní osobnost, snad pro politické pozadí. Mezi členy komise byl například prof. Charles Bouchard, který údajně upřednostňoval své žáky před Charcotovými.

Joseph Babinski bezpochyby patří mezi nejznámější francouzské neurology, nikdy však neopomněl i svůj polský původ a byl velkým patriotem. Patřil mezi zakladatele moderní neurologické terminologie, hlavně v oblasti onemocnění cerebelárního a vestibulárního aparátu, je autorem mnoha neologizmů – mezi ty nejznámější patří např. anosognosie, diadochokinéza, hypermetrie. Vynikal také jako výborný klinik, vyšetřováním svých pacientů dokázal strávit mnoho hodin. Když se jej několik dní před jeho smrtí v roce 1932 blízký přítel Jean Ferdinand Darier zeptal, co pova-

žuje za svůj největší medicínský úspěch, Babinski odpověděl: „Určitě si myslíš, že je to příznak. Já tvrdím, že nejdůležitější bylo ukázat cestu v neurochirurgii Martelovi a Vincentovi“.

Eponyma

Babinski-Fröhlich syndrom – popsán na případu sedmnáctileté dívky, která několik let trpěla bolestmi hlavy a epileptickými záchvaty, popsal u ní oboustranný edém papil, obezitu a hypogonadismus, postmortem byl objeven tumor v oblasti sella turcica.

Babinski-Vaquez syndrom – zde popsal anizokorii při aneuryzmatu aorty jako důsledek pozdního stadia syfilis, na rozdíl od tehdy obecně uznávaného názoru, že je anizokorie způsobena útlakem ganglia sympatiku aneuryzmatem.

Babinski-Nageotte syndrom byl popsán u pacientů s lézí oblongaty při neurosyfilitidě, projevuje se kontralaterální hemiplegií s hemianestezií a homolaterálně Hornerovým syndromem.

Babinski-Froment syndrom – na podkladě artritidy či úrazů postihujících periost se vyvine postupně svalová atrofie s poruchou čítí v okolí.

Dále vytvořil termín **anosognosie**, který publikoval v roce 1914 u dvou pacientů s těžkou levostrannou hemiparézou, kterou si tito pacienti neuvědomovali a popírali ji. Ve Francii je tento termín používán spíše pod názvem **Anton-Babinski syndrom**, přičemž anosognosii je dnes obecně myšleno neuvědomování a popírání, že je pacient nemocen.

LITERATURA

1. Ambesh P, Paliwal VK, Shetty V, Kamholz S. The Babinski Sign: A comprehensive review. J Neurol Sci. 2017; 372: 477–481.

2. Bogousslavsky J. Hysteria after Charcot: back to the future. Front Neurol Neurosci. 2011; 29: 137–161.

3. Philippon J, Poirier J. Joseph Babinski: a biography. Oxford

University Press, New York, 2009.

4. Poirier J, Philippon J. Renewing the fire: Joseph Babinski. Front Neurol Neurosci. 2011; 29: 91–104.